

uppl. — Nykyisen ulcomaan sodan alusta ja levenemisestä, neuvoilla ja waroituxilla ihmisten yhteiseen elämäkertaan sovitettu. Åbo 1757. — Fräl-sarens Jesu hwila i the trognas hjertan. Aftonsångspredikan på lång-fredagen 1758. Åbo 1758. 4:o (4), 44 s. — Rukouhest ja sen kuulemisest tarpellinen tutkistelemus. Predikan på bönesöndagen 1759. Åbo 1759. — Jumalan lasten hengellinen ajantieto. Åbo 1760. — Wähäisten lasten opetus wirsi, colmen uscon cappalden ylitse Catechismuxesa, kysymysten ja wastausten kansa. Åbo 1761. Flera uppl. — Hengelliset historiat eli oikian herätyxen ja rucouxen hartauden esimerkit. Åbo 1761. — Yhden suloisen ja siunatun suwen ja sen hedelmöitzewäisyyden tutkistelemus. Åbo 1761. Flera uppl. — Wanhat ja uudet hengelliset wirret, ennen präntetyista arkeista yhteen cootut. Åbo 1762. Ny uppl. Åbo 1805. — Märkwärdige händelser på en kårt resa i några landskaper, näml. i det andeliga sten-riket, växt-riket och djur-riket, förekomne uti inbyggarenas allmänna lefnad och i synnerhet deras, som äro lefwande stenar, fruktbarande trån och de rätte får, som följa lambet efter, ehwart det går. Sthm 1762. (32), 40 s. — Wastuutiset hengelliset wirret, autuuden perustuxesta, Jesuxen Christuxen katkerasa kärsimisesä, piinasa ja kuolemasa ristinpuusa. Åbo 1763. Flera uppl. — Cuoleman ja maahan panjais wirret. Åbo 1765. — Orvolasten lohdutus wirsi Catharina Hillerin jälkeen. Åbo 1766. — Rippi lasten coetus kysymyhet. Åbo 1766. Flera uppl. — Caxi uutta hengellistä wirttä, Åbo 1766. Flera uppl. — Zionin hengellisen kewän cucuistus ja caswando wirret. Åbo 1767. Flera uppl. — Tarpellinen ja yxikertainen itse-coettelemus, sekä jumalan lain, että meidän Herran Jesuxen Christuxen ewangeliumin jälken. Åbo 1768. Flera uppl. — Sionin juhla wirret, halullisten sieluin ylöskehoituxexi, ensimmäinen osa. Åbo 1769. Flera uppl. — Aikainen walmistus kuolemaan. Åbo 1769. Ny uppl. 1853. — Se i öwrigt, beträffande skrifter på finska: F. W. Pipping, Förteckning öfwer i tryck utgifna skrifter på finska (1856); finska och svenska: S. G. Elmgren, Öfversigt af Finlands litteratur 1542—1770 (1861); tillfällighetsdikter: G. Lagus, Bidrag till kännedom af Finlands svenska tillfällighets-poesi under frihetstiden (Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk, utg. af finska vetenskapssocieteten, N, F., 8).

Källor: M. Akiander, Historiska upplysningar om de religiösa röel-serna i Finland; 5 (1861); M. Ruuth, Abraham Achrenius, 1 (akad. avh., Hfors 1904; på finska); C. H. Strandberg, Åbo stifts herdaminne, 1 (1832).

G, CASTRÈN.

Acke (t. o. m. 1904 Anderson), Johan Axel Gustaf, f. 7 apr. 1859 på (gamla) Bergielund invid Stockholm. Föräldrar: Bergianske professorn Nils Johan Andersson och Anna Elisabet Amanda Tigerhielm. Studerade vid nya elementärläroverket i Stockholm; elev vid konstakademiens läroverk 4 apr. 1876—vt. 1882, där bland hans lärare må nämnas J. Kr. Boklund; företog studieresor till Belgien 1881, Frankrike 1883—84, där han utbildade sig till etsare, och till Italien (1900) samt var en tid bosatt i Finland. Deltog i opponentrörelsen 1885; medlem av konstnärsförbundet 1886; har deltagit i dettas samtliga utställningar inom och utom Sverige.

Gift 21 okt. 1891 med Eva Maria Topelius, f. 4 sept. 1855, dotter till skalden Z. Topelius.

Bland A:s tidigare arbeten kunna framhållas de under upp-repade längre uppehåll på Åland tillkomna friluftsmålningarna Slätterkarlen (utställd 1886), Vinterjägare (utställd 1887) och Snö-

J. A. G. Acke.
Fotografi.

ljus (1891). Under 1890-talet ägnar sig målaren åt dekorativa uppgifter, mest smyckandet av privathus i Stockholm, deltagar i återställandet av de medeltida kalkmålningarna i De Geerska koret i Uppsala domkyrka, utför kartonger till åtta Beauvais-tapeter å Trolleholms slott i Skåne och en dekorativ panneau med egenhändigt skulpterad ram i trä.

Dessa dekorativa arbeten ha helt visst i väsentlig mån medverkat att föra konstnären från den rena impressionismen till ett mera fritt, av fantasi och poetisk symbolism bestämt skapande. Sitt mest betecknande ut-

tryck erhöll denna riktning i den stora målningen. I skogstemplet, 1901, E. Thiels galleri. Inom en sällsam, övervuxen tempelrund, över vilken skuggor och dagerstänk driva sitt nyckfulla spel, står en naken man, sysselsatt med att efter naturen forma en skön kvinnogestalt. Färgskalan har den för målaren kännetecknande harmonin av svala blå, gula och grönskiftande toner, teckningen en känslig elasticitet, en något bisarr och maniererad vridning, som delvis låter linjespelet erinra om figurstilen hos 1890-talets »l'Art nouveau» eller den s. k. Jugendstilen. Denna halvt naturalistiska, halvt stiliserade hållning är av en stundom starkt fängslande verkan i illustrationerna till Topelius' »Läsning för Barn» (1898—1901) och i den relieffris, Fantasiens gräns, varmed A. smyckat ett rum i E. Thiels villa å Djurgården.

Egendomliga nog har konstnären, samtidigt med att han sålunda släppt sin fantasi lös i dekorativa kompositioner, förmått giva övertygande porträttskildringar — Topelius, Erik Wullurn, Självporträtt, Tor Hedberg, alla i E. Thiels galleri, familjen K. O. Bonnier, hos bokförläggaren K. O. Bonnier, Verner von Heidenstam, å nationalmuseum. Men även i porträtten röjer sig hans fantasi, hans strävan efter en meningsfullt personlig, icke endast ytligt verklighetshärmande gestaltning. Han söker karak-

tärisera sina figurer genom färgklang, linjerytm och komposition. En tredje sida av A:s konst är den hänryckta hyllningen till havet. I sina mariner, där han låter tuberna spruta kobolt, ultramarin, vitt och kadmium, så att det stänker och yr, lägger han in en aldrig svalnad gossekärlek till våg och vind, en naiv och hjärtevinande lyrisk friskhet. Mest monumental kommer kanske denna stämning till uttryck i duken Östersalt från år 1906, Göteborgs museum, där de tre sollyssande simmarna på det överspolade skäret giva ytan en festlig rytmisk uppdelning.

Sina havsstudier har A. drivit under segelfärder från sitt hem vid Vaxholm, Villa Ackleja, och under en resa till Rio de Janeiro 1912, från vilken även ett antal figurstudier och gatubilder förskriva sig.

A. har vid sidan av sin verksamhet som målare, såsom nämnt, även sysslat med skulpturella arbeten och har dessutom sträckt sitt intresse till arkitekturen, i det han framkommit med fantasi-fulla förslag till nytt stadshus i Stockholm, 1904, och till konstpalats vid Karl XV:s port å Östermalm.

A:s skapande präglas av en viss ojämnhet, av något flyktigt och improviserat men äger också sin styrka i den lätta och ljusa inspirationen, den obekymrade glada frimodigheten. Med fog kan han om sig vittna: Någon förebild inom konsten kan han inte påpeka, lika litet som han hoppas att få några efterföljare.

AXEL L. ROMDAHL.

Acrel, namnform, använd av medlemmar av släkten Acrelius (se d. o.).

1. Olof af Acrel, f. 26 nov. 1717 i Österåker, Uppsala stift, † 28 maj 1806 i Stockholm. Föräldrar: kyrkoherden i Österåker Johan Acrelius och Sara Gahm. Lärling hos fältskärsmästaren i Stockholm Gerhard Boltenhagen 1735; biträde hos överdirektören i kirurgiska societeten, stadskirurgen i Stockholm Salomon Schützer 1738; anträdde 1740 en utrikes studieresa, som räckte nära fem år, till Danmark, Tyskland, Schweiz, Italien, Frankrike och England. Inskrevs efter avlagd examen i kirurgiska societetens matrikel 12 okt. 1744; regementsfältskär vid adelsfanan 28 febr. 1751; kirurg utan lön vid det 30 okt. 1752 öppnade serafimerlasarettet, vilken befattning han ensam innehade till 1772, då K. F. Schulzenheim blev hans medhjälpare; erhöll professors titel 1 sept. 1755; direktör för frimurarbarnhuset s. å.; med. doktor 16 juni 1760; ledamot av sundhetskommisionen 24 sept. s. å.; generaldirektör över samtliga lasarett i riket 13